

HRVATSKA AUTOHTONA BAŠTINA NA ČETIRI NOGE (I KRILA)

Svaka autohtona pasmina priča je za sebe. Nastala je kao odgovor na tlo, klimu i čovjeka koji ju je oblikovao kroz stoljeća. Hrvatska na relativno malom prostoru broji devet vrsta autohtonih domaćih životinja (konj, govedo, ovca, svinja, magarac, kokoš, puran i pas) s ukupno 37 predstavnika (četiri pasmine konja, tri goveda, devet ovaca, tri koze, tri magarca, četiri svinje, tri kokoši, jedan puran i osam pasa), svaka s nenadoknadivim genskim i kulturnim nasljeđem koje veterinarska struka ima obvezu zaštititi. Šest njihovih predstavnika, od istarskog poluotoka do slavonskih ravnica, donosimo u nastavku.

ISTARSKA OVCA

Istarska ovca autohtona je pasmina nastala na Istarskom poluotoku, a prepoznatljiva je po krupnoj građi, bijelo-crnoj vuni, konveksnom nosnom profilu i dugim nogama. Pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih svojstava mlijeko, meso i vuna, a mlijeko se tradicionalno prerađuje u istarski ovčji sir i skutu. Pasmína je nastala krajem 18. stoljeća oplemenjivanjem lokalnih ovaca talijanskim pasminama gentile di puglia i bergamo, a danas je svrstana među potencijalno ugrožene izvorne pasmine.

◆ Istarska ovca je zasebna i u genetskom smislu jedinstvena pasmina koja se po vanjštini već na prvi pogled razlikuje ne samo od ostalih hrvatskih izvornih pasmina ovaca, nego i od onih europskih i svjetskih.

SLAVONSKO- SRIJEMSKI PODOLAC

Slavonsko-srijemski podolac jedna je od najstarijih autohtonih pasmina goveda u Hrvatskoj, prepoznatljiva po sivobijeloj dlaci i dugačkim lirastim rogovima. Radi se o kasnozreloj, iznimno otpornoj i skromnoj pasmini izvrsnog iskorištavanja hrane loše kvalitete, idealnoj za ekstenzivne pašnjačke sustave. Danas je svrstana u kritično ugrožene pasmine, s ukupnom populacijom od svega oko 500 jedinki, što je čini genetski važnom.

- ♦ Matična knjiga pasmine zatvorena je 2013. godine, određeno je svega 7 linija bikova i 13 rodova krava kako bi se genska struktura precizno zaštitila od nekontroliranog križanja.

HRVATSKI OVČAR

Hrvatski ovčar jedna je od najstarijih dokumentiranih autohtonih pasmina pasa u Europi, a najstariji pisani trag potječe iz 1374. godine, kada đakovački biskup opisuje psa crne kovrčave dlake izvrsnog za čuvanje stoke. Prepoznatljiv je po gustoj, kovrčavoj i isključivo crnoj dlaci koja prekriva cijelo tijelo, osim glave i donjih dijelova nogu.

- ♦ Čvrste je građe, živahna temperamenta i izrazite inteligencije, što ga čini izvrsnim pastirom, čuvarom stoke, ali i obiteljskim psom te psom za potragu, spašavanje i agility.

HRVATSKI POSAVAC

Hrvatski posavac najstarija je hrvatska izvorna pasmina konja, nastanjena na naplavnim pašnjačkim i šumskim staništima Posavine i Turopolja.

Srednje je veličine, kompaktne građe i iznimne otpornosti na vlažne terene, klimatske neprilike i bolesti. Kroz povijest je bio neizostavan radni konj u obradi poljoprivrednih površina i šumskim poslovima, a danas se uzgaja ponajprije za proizvodnju mesa.

◆ Posavci su u 19. stoljeću vukli kamene blokove dopremljene za izgradnju spomenika banu Josipu Jelačiću na glavnom zagrebačkom trgu.

CRNA SLAVONSKA SVINJA (FAJFERICA)

Crna slavonska svinja, poznata kao „fajferica“, nastala je planskim uzgojnim radom grofa Karla Pfeiffera u Slavoniji oko 1860. godine, križanjem lasaste mangulice, berkšira i pasmine poland kina. To je srednje teška i kasnozrela pasmina s izraženom sposobnošću nakupljanja masnog tkiva, što je ključno za specifičnu senzorsku kakvoću njezinih prerađevina.

Uzgaja se na području cijele Hrvatske, a prisutna je i u Mađarskoj, Srbiji i Austriji, s najvećom koncentracijom u Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu. Od mesa ove svinje proizvode se nadaleko poznati mesni proizvodi kao što su kulen, kulenova seka i čvarci.

◆ Već 1873. godine, svega trinaest godina nakon nastanka, crna slavonska svinja osvojila je zlatnu medalju na Svjetskoj izložbi u Beču za kakvoću mesa.

POSAVSKA KUKMASTA KOKOŠ

Posavska kukmasta kokoš hrvatska je autohtona pasmina peradi nastala dugogodišnjim uzgojem na obiteljskim gospodarstvima Posavine, nastala od zagorskih i štajerskih populacija kokoši i srodnih lokalnih sojeva.

Dolazi u pet sojeva prepoznatljivih po bolji perja: zlatno smeđem, grahorastom, žuto-bijelo obrubljenom, svijetlosivom i crveno-šarenom. Srednje je teške građe, kombinirane produkcije mesa i jaja, mirne naravi i dobro podnosi kontinentalne klimatske uvjete. Status izvorne hrvatske pasmine stekla je 7. ožujka 2023. godine, čime je službeno zaštićena kao dio kulturnog identiteta Posavine.

♦ Naziv je dobila po kapici – kukmici koja se na piletu nalazi čim se ono izvali.

ZAKLJUČAK

Sa svakom pasminom koja nestane smanjuje se genska raznolikost vrsta domaćih životinja, a to se posebno odnosi na nenadoknadivo genetsko bogatstvo, prilagodbe na bolesti i podneblju, otpornost na klimatske ekstreme i proizvodna svojstva koja su se razvijala tisućljećima. Veterinarska struka ima ključnu ulogu u ovom procesu: od nadzora zdravlja malih populacija i genske karakterizacije do edukacije uzgajivača i savjetodavnog rada na terenu.